Н.О. КУРДЮМОВА, Т.Г. ПОЛІЩУК

ПЕДІАТРІЯ: ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ

ДРУГЕ ВИДАННЯ

МЕДИЦИНА
WWW.MEDPUBLISH.COM.UA

ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРИМІРНИК

Н.О. КУРДЮМОВА, Т.Г. ПОЛІЩУК

ПЕДІАТРІЯ: ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
2-е видання, перероблене і доповнене

636667

РЕКОМЕНДОВАНО
Міністерством охорони здоров'я України
як навчально-методичний посібник для студентів
медичних закладів фахової передвищої освіти

РЕКОМЕНДОВАНО
цикловою методичною комісією
терапевтичного циклу клінічних дисциплін
та педіатрії Конотопського медичного
коледжу (лист № 128/01-12 від 03.05.2017),
цикловою комісією педіатрії Київського медичного
коледжу № 3 (лист № 071 від 11.05.2017)
і викладачами педіатрії вищої атестаційної
категорії Бориславського медичного коледжу
(лист від 25.04.2017) як навчально-методичний
посібник для студентів медичних закладів фахової
передвищої освіти

Київ
ВСВ «Медицина»
2023

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
01033, м.Київ, 3

УДК 616-083.98
ББК 57.33я723
П24

Рекомендовано Міністерством охорони здоров'я України як навчально-методичний посібник для студентів медичних закладів фахової передвищої освіти

Рекомендовано цикловою методичною комісією терапевтичного циклу клінічних дисциплін та педіатрії Конотопського медичного коледжу (лист № 128/01-12 від 03.05.2017), цикловою комісією педіатрії Київського медичного коледжу № 3 (лист № 071 від 11.05.2017) і викладачами педіатрії вищої атестаційної категорії Бориславського медичного коледжу (лист від 25.04.2017) як навчально-методичний посібник для студентів медичних закладів фахової передвищої освіти

Автори:

Н.О. Курдюмова — викладач-методист вищої категорії, Конотопський фаховий медичний коледж; *Т.Г. Поліщук* — викладач-методист вищої категорії, лікар-кардіолог вищої категорії, Конотопський фаховий медичний коледж

Рецензенти:

Р.І. Поцюрко — викладач педіатрії вищої атестаційної категорії, викладач-методист Бориславського медичного коледжу;

О.Я. Хемич — викладач педіатрії вищої атестаційної категорії, директор Бориславського медичного коледжу;

О.Я. Соловей — викладач педіатрії вищої атестаційної категорії, викладач-методист Бориславського медичного коледжу

Педіатрія: практичні навички : навч.-метод. посіб. / Н.О. Курдюмова, Т.Г. Поліщук. — 2-е вид., переробл. і доповн. — К. : ВСВ «Медицина», 2023. — 328 с.
П24 ISBN 978-617-505-876-3

Нове, перероблене і доповнене, перевидання навчально-методичного посібника містить рекомендації з догляду за здоровими і хворими дітьми всіх груп з урахуванням анатомо-фізіологічних особливостей дитячого організму; передбачено нюанси догляду за дитиною в домашніх умовах і стаціонарі.

Алгоритми практичних навичок щодо діагностики втручань, лікувальних і профілактичних заходів, догляду, надання невідкладної допомоги удосконалено згідно з чинними наказами МОЗ України «Екстрена медична допомога: догоспітальний етап» від 05.06.2019 р. № 1269 та «Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19)» від 28.03.2020 р. № 722.

Книга дасть можливість самостійно опановувати методику виконання маніпуляцій, а тестові завдання допоможуть у проведенні самоконтролю.

Для студентів медичних закладів фахової передвищої освіти, а також для медичних сестер і фельдшерів практичної охорони здоров'я.

УДК 616-083.98
ББК 57.33я723

ISBN 978-617-505-876-3

© Н.О. Курдюмова, Т.Г. Поліщук, 2018, 2023
© ВСВ «Медицина», оформлення, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 9

ТЕМА 1. **ГІГІЄНА РУК У ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я 11**
Алгоритм проведення гігієни рук медичного персоналу 11
Використання медичних рукавичок 15
Показання до використання стерильних та оглядових медичних рукавичок 16

ТЕМА 2. **ДОГЛЯД ЗА НОВОНАРОДЖЕНИМИ І ДІТЬМИ РАННЬОГО ВІКУ 22**
Перший туалет новонародженого 22
Організаційні умови забезпечення підтримки теплового ланцюжка 23
Організаційні умови забезпечення спільного перебування матері та новонародженого 24
Профілактичні маніпуляції в пологовому будинку 24
Критерії фізіологічної жовтяниці 26
Критерії небезпечної жовтяниці новонародженого 27
Фізіологічна втрата маси тіла 28
Догляд за слизовими оболонками дитини грудного віку 28
Догляд за шкірою дитини раннього віку 29
Догляд за пуповиною, пуповинним залишком, пупковою ранкою 30
Виписування новонародженого з пологового стаціонару 31
Календарний план проведення обов'язкових медичних профілактичних оглядів здорової дитини віком до 3 років 32
Проведення першого патронажу новонародженого 32
Оцінювання великого тім'ячка у новонародженого 35
Методика визначення безумовних рефлексів 36
Рекомендації щодо запобігання синдрому раптової дитячої смерті 37
Проведення гігієнічної ванни 38
Техніка підмивання дітей грудного віку 39
Питання для самоконтролю 39

ТЕМА 3. **АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕДОНОШЕНОЇ ДИТИНИ ТА ДОГЛЯД ЗА НЕЮ 41**
Догляд за недоношеною дитиною 41
Огляд дитини з малою масою тіла 42
Основні розлади адаптації та патологічні стани 43
Профілактика і лікування загрозливих станів 43
Користування кювезом 45
Догляд за недоношеною дитиною у кювезі 46
Годування дитини з малою масою тіла при народженні 47
Грудне вигодовування 47
Годування дитини з чашки 48
Годування дитини через зонд 50
Організація догляду за дітьми з дуже малою масою тіла 53
Щеплення дитини з малою масою тіла при народженні 55

Виходжування недоношених дітей методом «мати-кенгуру» 56
Критерії виписування дитини з малою масою тіла при народженні 57
Питання для самоконтролю 57

ТЕМА 4. **ФІЗИЧНИЙ І НЕРВОВО-ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ. АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ** **59**
Клінічний протокол медичного догляду за дитиною до 3 років 59
Зважування дитини 59
Вимірювання обводу голови і грудної клітки 59
Вимірювання зросту 60
Оцінювання фізичного розвитку дитини 61
Шкала оцінювання фізичного розвитку дітей за різними методами 62
Складання графіків «довжина тіла/зріст/вік» 62
Інтерпретація стандартних відхилень показників фізичного розвитку 64
Психомоторний розвиток дитини 65
Терміни розвитку моторики в дітей грудного віку 65
Принципи ефективного консультування 65
Середні терміни прорізування і випадіння тимчасових зубів 66
Середні терміни прорізування постійних зубів 66
Питання для самоконтролю 67

ТЕМА 5. **ВИГОДОВУВАННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ** **69**
Грудне вигодовування 69
Принципи успішного вигодовування 70
Основні труднощі грудного вигодовування з боку матері 75
Основні труднощі грудного вигодовування з боку дитини 76
Розрахунок добової кількості їжі 77
Добова потреба дітей першого року життя в основних нутрієнтах та енергії у разі природного вигодовування 77
Порушення лактації 78
Пригодовування 79
Рекомендована схема введення харчових добавок і пригодовування дітям, які перебувають на природному вигодовуванні 81
Правила введення окремих продуктів пригодовування 82
Приготування страв пригодовування 83
Оброблення пляшечок і сосок 88
Поради матері щодо безпеки під час годування 88
Оцінювання режиму харчування дитини віком 6—12 міс. 89
Консультування матері стосовно вигодовування дитини віком від 6 до 12 міс. 89
Раціональне харчування жінки, яка годує груддю 90
Поради матері для поступового припинення лактації і грудного вигодовування 91
Консультування матері з приводу проблем харчування 91
Навчання матері правильно розташовувати немовля біля грудей і прикладати до грудей 92
Навчання матері зціджувати грудне молоко 93

Навчання матері годувати немовля з чашки 93
Змішане вигодовування 93
Гіпогалактія 94
Проведення контрольного зважування 95
Штучне вигодовування 96
Питання для самоконтролю 97

ТЕМА 6. **ДОГЛЯД ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ НОВОНАРОДЖЕНИХ І ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ** **98**
Оцінювання стану новонародженого за шкалою Апгар 98
Серцево-легенева реанімація новонароджених 98
Неонатальна реанімація 102
Киснева терапія в новонароджених 103
Невідкладна допомога при внутрішньочерепній пологовій травмі 105
Догляд за дитиною з гемолітичною жовтяницею 106
Проведення фототерапії в новонароджених 106
Догляд за пупковою ранкою при омфаліті 107
Взяття крові для бактеріологічного дослідження 108
Розведення і розрахунок дози антибіотиків дітям раннього віку 109
Допомога при ларингоспазмі 111
Розрахунок дози вітаміну D 111
Допомога при судомах 112
Оброблення шкіри при екземі 114
Догляд за шкірою дитини при попрілостях 115
Проведення лікувальної ванни 116
Методика оральної регідратації 117
Догляд за дитиною у разі блювання 119
Приклад ведення харчового щоденника 120
Анафілактична та алергічна реакція 120
Допомога при анафілактичному шоку 121
Тестові завдання для самоконтролю 122
Задачі 124

ТЕМА 7. **ЗАХВОРЮВАННЯ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ** **126**
Підготовка хворого до рентгенологічного дослідження шлунка 126
Підготовка хворого до фіброезофагогастродуоденоскопії 127
Підготовка хворого до холецистографії та холангіографії 128
Підготовка хворого до ультразвукового дослідження органів травлення 130
Участь у проведенні pH-метрії 130
Уведення шлункового зонда через рот 132
Промивання шлунка за допомогою тонкого зонда 134
Невідкладна допомога при харчових отруєннях 136
Дуоденальне зондування (фракційний спосіб) 137
Взяття калу для копрологічного дослідження 140
Збирання сечі для визначення діастази 140
Туалет слизової оболонки рота при пліснявці (кандидозному стоматиті) 141

Догляд за слизовою оболонкою рота при виразковому (афтозному) стоматиті ... 141
Збирання калу для дослідження на яйця гельмінтів ... 142
Взяття матеріалу на ентеробіоз із періанальних складок за допомогою липкої стрічки ... 142
Промивання шлунка дитині раннього віку ... 143
Техніка виконання очисної клізми дитині раннього віку ... 144
Техніка виконання лікувальної клізми ... 146
Взяття випорожнень для бактеріологічного дослідження ... 147
Застосування газовідвідної трубки ... 147
Тестові завдання для самоконтролю ... 148

ТЕМА 8. **ЗАХВОРЮВАННЯ ОРГАНІВ ДИХАННЯ ... 149**
Підрахунок частоти дихання ... 149
Закапування крапель у вухо ... 150
Закапування крапель у ніс ... 151
Накладення зігрівального компресу на вухо ... 152
Допомога при гострому стенозуючому ларинготрахеїті ... 153
Допомога при респіраторному дистрес-синдромі у дітей (крупі) ... 154
Допомога при бронхоспазмі унаслідок бронхіальної астми або ХОЗЛ ... 155
Використання небулайзера ... 156
Допомога при лихоманці (гіперпірексії) ... 158
Застосування гірчичників ... 159
Збирання мокротиння для дослідження ... 160
Вимірювання температури тіла та її графічний запис ... 161
Оксигенотерапія через носовий катетер ... 162
Оксигенотерапія через носову канюлю ... 164
Проведення штучної вентиляції легень за допомогою мішка Амбу ... 165
Розведення порошку у флаконі (зокрема антибіотиків) ... 167
Внутрішньошкірна ін'єкція: проба на індивідуальну чутливість до антибіотика ... 168
Внутрішньом'язова ін'єкція ... 171
Тестові завдання для самоконтролю ... 173
Задачі ... 174

ТЕМА 9. **ЗАХВОРЮВАННЯ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ ... 175**
Допомога в разі непритомності ... 175
Синкопе і пресинкопальний стан у дітей ... 176
Допомога при колапсі ... 177
Визначення пульсу на променевій артерії ... 178
Особливості підрахунку пульсу в дітей різного віку ... 180
Вимірювання артеріального тиску ... 181
Особливості вимірювання артеріального тиску в дітей ... 184
Принципи надання допомоги при гострій серцевій недостатності ... 185
Проведення функціональної проби Руф'є ... 185
Взяття крові з вени для біохімічного дослідження ... 186
Особливості введення біциліну ... 189
Тестові завдання для самоконтролю ... 190

ТЕМА 10. **ЗАХВОРЮВАННЯ КРОВІ** **192**
Участь у проведенні гемотрансфузії 192
Допомога при носовій кровотечі 193
Надання невідкладної допомоги при легеневій кровотечі 195
Надання невідкладної допомоги при шлунково-кишковій кровотечі 196
Внутрішньовенне струминне введення лікарських засобів 197
Заповнення системи одноразового використання для внутрішньовенного краплинного введення лікарського засобу 201
Підключення системи для внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів 204
Внутрішньовенне введення лікарських засобів за допомогою периферичного катетера 206
Гемограма здорових дітей різного віку 212
Тестові завдання для самоконтролю 213

ТЕМА 11. **ЗАХВОРЮВАННЯ НИРОК І СЕЧОВИХ ШЛЯХІВ** **214**
Визначення об'єму випитої і виділеної рідини 214
Проведення функціональної проби за Зимницьким 214
Визначення добового діурезу 216
Підготовка хворого до рентгенологічного дослідження сечовидільних органів 217
Визначення бактеріурії 217
Проведення проб за Нечипоренком, Амбурже, Аддіса—Каковського 218
Збирання сечі для загального аналізу в дівчинки віком до 1 року 219
Збирання сечі для загального аналізу в дітей старшого віку 221
Тестові завдання для самоконтролю 222

ТЕМА 12. **ЗАХВОРЮВАННЯ ЕНДОКРИННОЇ СИСТЕМИ** **223**
Методи визначення рівня глюкози в крові 223
Проведення глюкозотолерантного тесту 224
Визначення рівня глюкози та ацетону в сечі 224
Підшкірна ін'єкція: уведення інсуліну 226
Харчування дітей, хворих на цукровий діабет 229
Диференціальна діагностика ком 231
Надання допомоги при гіперглікемічній комі 232
Надання допомоги при діабетичному кетоацидозі 233
Надання невідкладної допомоги при гіпоглікемічній комі 234
Тестові завдання для самоконтролю 235
Задачі 236

ТЕМА 13. **ДОГЛЯД ЗА ДІТЬМИ З ІНФЕКЦІЙНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ** **239**
Календар профілактичних щеплень 239
Перелік протипоказань до проведення щеплень 239
Послідовність дій під час проведення вакцинації 240
Проведення проби Манту та оцінювання результатів 241
Внутрішньошкірне введення вакцини БЦЖ 243

Збирання мокротиння для виявлення мікобактерій туберкульозу 246
Взяття мазка із зіва і носа на наявність збудника дифтерії 247
Взяття мазків з носоглотки на наявність менінгокока 250
Активна імунізація проти кашлюку, дифтерії, правця (АКДП, АКДП-М, АДП-М), гемофільної інфекції 252
Методика введення протидифтерійної сироватки 254
Мікробіологічна діагностика кашлюку і паракашлюку 256
Допомога під час проведення спинномозкової пункції 257
Закапування крапель в очі 259
Взяття, зберігання і транспортування матеріалу для тестування на SARS-CoV-2 260
Проведення активної імунізації проти кору, епідемічного паротиту, краснухи 263
Догляд за шкірою при вітряній віспі 264
Взяття випорожнень для бактеріологічного дослідження 265
Терміни карантину та ізоляції хворих 266
Порядок проведення екстреної постконтактної профілактики при виконанні професійних обов'язків 268
Порядок взяття матеріалу для серологічної діагностики ВІЛ-інфекції 269
Щеплення проти вірусного гепатиту В 270
Проведення щеплення проти поліомієліту 272
Тестові завдання для самоконтролю 273
Задачі 275

ТЕМА 14. **ПЕРВИННА МЕДИЧНА ДОПОМОГА** **276**
Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги «Інтегроване ведення хвороб дитячого віку» 276
Ведення хворої дитини віком від 2 місяців до 5 років 287

ТЕМА 15. **ЕКСТРЕНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ НА ДОГОСПІТАЛЬНОМУ ЕТАПІ** **291**
Універсальна допомога 291
Схеми оцінювання стану пацієнта 292
Базові реанімаційні заходи (Basic Life Support) 293
Зупинка серця (фібриляція шлуночків/шлуночкова тахікардія/асистолія/безпульсова електрична активність) 293
Контроль прохідності дихальних шляхів 295
Алгоритм виконання АВС 296
Використання автоматичних зовнішніх дефібриляторів у педіатрії 298

ВІДПОВІДІ 300

ДОДАТКИ 301

ЛІТЕРАТУРА 325

ПЕРЕДМОВА

Медичні сестри, фельдшери відіграють важливу роль у наданні медичної допомоги дітям. З кожним роком їх роль зростає, оскільки ускладнюються методи діагностики і лікування, змінюється система охорони здоров'я з урахуванням світового досвіду. Професія сучасного медичного працівника потребує постійного професійного зростання, бездоганного виконання своїх обов'язків, у тому числі для забезпечення вимог Європейського простору. Основною метою навчання на сучасному етапі розвитку суспільства є розвиток як загальних, так і професійних здібностей студентів, підготовка конкурентоспроможного спеціаліста з високими професійними й особистісними якостями.

Відповідно до модульно-рейтингової системи навчання та нових навчальних планів і програм із дисциплін «Медсестринство в педіатрії», «Педіатрія», «Невідкладні стани в педіатрії» велику кількість годин відведено для самостійної роботи студентів, що потребує наявності сучасних посібників для засвоєння не тільки теоретичних знань, а й практичних навичок.

З цією метою було розглянуто питання про перевидання навчально-методичного посібника для проведення практичних занять та організації самостійної практичної роботи студентів.

Основне завдання, що стояло перед авторами, — підготовка висококваліфікованих спеціалістів середньої медичної ланки, здатних якісно здійснювати догляд як за хворою, так і за здоровою дитиною.

До другого видання навчально-методичного посібника включено тестові завдання і питання для самоконтролю відповідно до ліцензійних іспитів Крок М.

Алгоритми практичних навичок удосконалено згідно з чинними Протоколами діагностики і лікування захворювань за наказами МОЗ України.

Враховуючи, що Наказ МОЗ України від 01.06.2013 р. № 460 «Про затвердження протоколів медичної сестри (фельдшера, акушерки) з догляду за пацієнтом та виконання основних медичних процедур та маніпуляцій» втратив чинність на підставі Наказу МОЗ від 03.11.2021 р. № 2415, а з 2016 р. в Україні визнані державними вимоги ISO 9001:2015 «Quality Managements», алгоритми та інструкції медичних маніпуляцій складаються в кожному конкретному медич-

ному закладі згідно з СОП (Стандартні операційні процедури) і зараз знаходяться на стадії розроблення. Відомо, що СОПи складають відповідальні особи за затвердженими у певному закладі шаблонами.

У посібнику наводяться зразки пробних СОПів з можливістю виявлення недоліків та розроблення остаточних індивідуальних варіантів з подальшим затвердженням їх локальними наказами.

До нового видання посібника включено оновлені алгоритми з невідкладних станів згідно з Наказом МОЗ України від 05.06.2019 р. № 1269 «Екстрена медична допомога: догоспітальний етап»; питання стосовно коронавірусної хвороби наведені відповідно до Наказу МОЗ України від 28.03.2020 р. № 722 «Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19)»; питання пропедевтики дитячих хвороб повністю відповідають Наказу МОЗ України від 04.04.2005 р. № 152 «Про затвердження протоколу медичного догляду за здоровою новонародженою дитиною», Наказу МОЗ України від 20.03.2008 р. № 149 «Клінічний протокол медичного догляду за здоровою дитиною віком до 3 років», Наказу МОЗ України від 29.08.2006 р. № 584 «Протокол медичного догляду за новонародженою дитиною з малою масою тіла при народженні».

За Наказом МОЗ України від 03.08.2021 р. № 1614 «Про організацію профілактики інфекцій та інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я та установах/закладах надання соціальних послуг/соціального захисту населення» наведено алгоритми щодо обробки рук і надягання рукавичок перед проведенням маніпуляцій, послідовність дій під час огляду новонародженого, а також при проведенні вакцинації[1].

Згідно з навчальними програмами з дисциплін «Медсестринство в педіатрії», «Педіатрія» і «Невідкладні стани в педіатрії» у навчально-методичному посібнику розглядаються питання догляду при захворюваннях дітей раннього віку, догляду за дітьми із соматичною патологією: при захворюваннях органів дихання, серцево-судинної системи, органів травлення, крові, сечовидільних органів, ендокринної системи та інфекційних захворюваннях.

Матеріал подано з урахуванням вікових анатомо-фізіологічних особливостей дитини; передбачені особливості догляду за дитиною в домашніх умовах та у стаціонарі.

Мета посібника — надання можливості систематизованого самостійного вивчення, чіткого засвоєння практичних навичок студентами.

Автори із вдячністю приймуть побажання і пропозиції щодо цього видання.

[1] У посібнику подаються посилання на накази МОЗ України, чинні станом на 31.08.2022 року.

ГІГІЄНА РУК У ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

(згідно з Наказом МОЗ України № 1614 від 03.08.2021, Додаток 1 до «Інструкції з впровадження покращення гігієни рук в закладах охорони здоров'я та установах / закладах надання соціальних послуг / соціального захисту населення»)

АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ГІГІЄНИ РУК МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ

Умови і способи обробки рук	Алгоритм
Умови та показання, за яких проводяться миття рук з милом і водою та гігієнічна обробка рук (схема 1)	1. Коротко підстрижені нігті. 2. Відсутність лаку на нігтях. 3. Відсутність каблучок, кілець або інших ювелірних прикрас, годинників тощо. 4. Для висушування рук використовувати паперові рушники одноразового використання
Способи гігієни рук	1. Миття рук з милом і водою для видалення бруду та транзиторної флори. 2. Гігієнічна обробка рук для знищення транзиторної флори. 3. Хірургічна обробка рук для знищення транзиторної флори
Етапи гігієни рук	1. Етапи миття рук з милом і водою та гігієнічної обробки рук (схеми 2, 3). 2. Кількість мила на одну процедуру миття має становити не менше 1 мл. 3. Тривалість миття рук — 40—60 секунд. 4. Кількість антисептика для рук має становити не менше 3 мл. 5. Тривалість гігієнічної обробки рук — 30 секунд

Умови і способи обробки рук	Алгоритм
Етапи хірургічної обробки рук (схема 4)	*Перший етап:* • вимити руки з милом і водою протягом двох хвилин (із залученням передпліччя та зап'ястків); • висушити одноразовим паперовим рушником *Другий етап:* • кількість антисептика, яка необхідна для обробки, кратність обробки та її тривалість визначаються рекомендаціями, що викладені в інструкції щодо використання конкретного засобу; • необхідною умовою ефективної обробки рук є підтримання їх вологими протягом рекомендованого часу обробки; • стерильні медичні рукавички надягають одразу після повного висихання антисептика на шкірі рук; • використання медичних рукавичок, що оброблені тальком, категорично заборонено; • при порушенні цілісності або в разі сильного забруднення рукавичок біологічними виділеннями їх потрібно негайно замінити

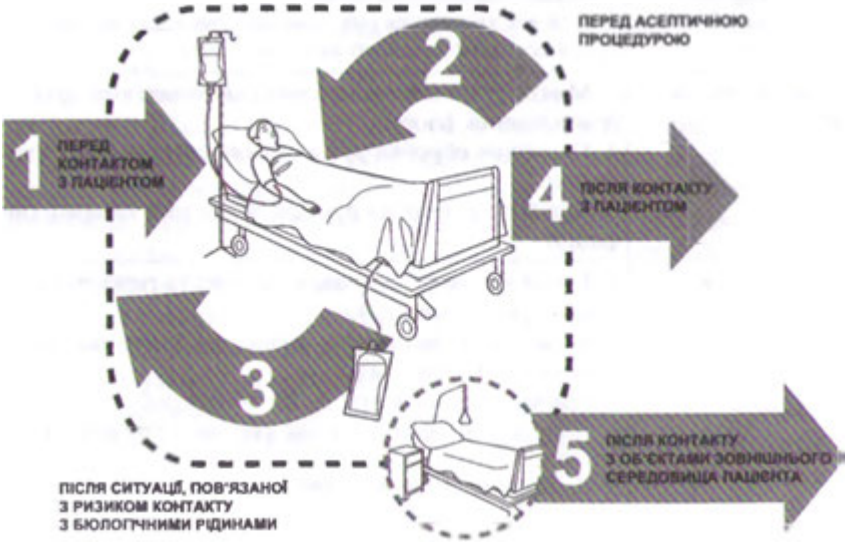

Схема 1. **П'ять показань до проведення гігієнічної обробки рук**

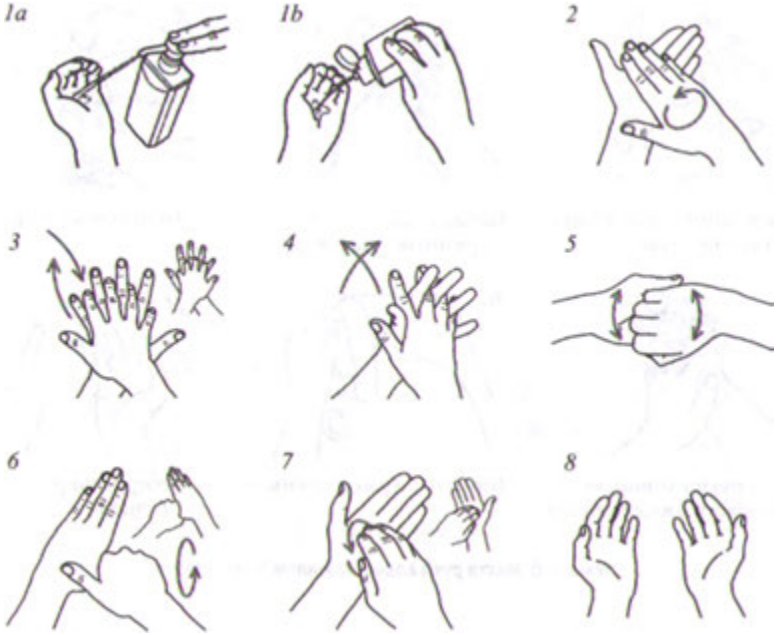

Схема 2. **Техніка та етапи гігієнічної обробки рук**

Намочіть руки водою

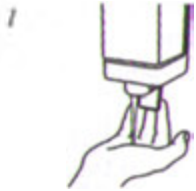

Нанесіть стільки мила, щоб воно покривало всю поверхню рук

Масажуйте долоня до долоні

Потріть правою долонею по поверхні лівої руки з переплетеними пальцями і навпаки

Потріть руки долоня об долоню з переплетеними пальцями

Зачепіть пальці і потріть їх

Схема 3, а. **Миття рук з водою та милом** (початок)

Схема 3, б. **Миття рук з водою та милом** (закінчення)

Схема 4, а. **Хірургічна обробка рук** (початок)

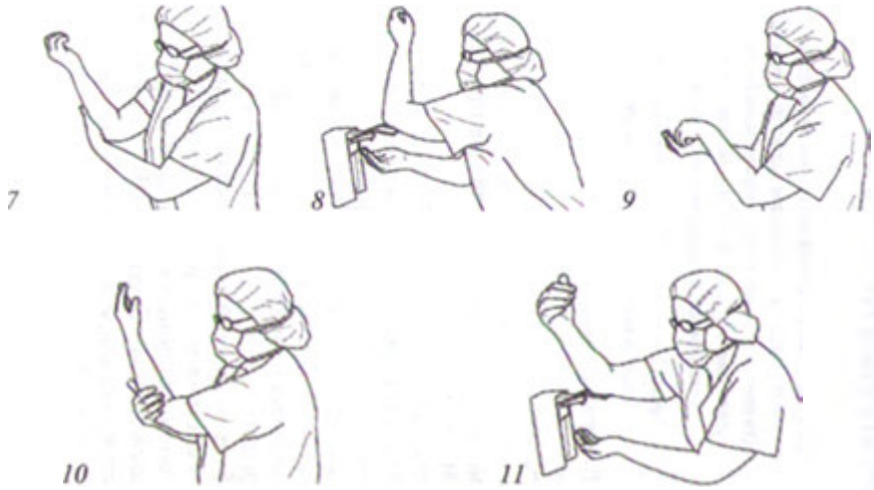

Схема 4, б. **Хірургічна обробка рук** (закінчення)

ВИКОРИСТАННЯ МЕДИЧНИХ РУКАВИЧОК

1. Використання медичних рукавичок не дає абсолютної гарантії захисту пацієнтів та працівників від збудників інфекції.

2. У медичній практиці використовуються три типи медичних рукавичок:

1) стерильні — використовуються при проведенні інвазивних втручань, що вимагають підтримки асептичних умов;

2) нестерильні/оглядові — забезпечують захист працівників при виконанні багатьох медичних маніпуляцій;

3) рукавички для проведення хіміотерапії.

3. Побутові (багаторазові, обмеженого використання) рукавички використовувати в ЗОЗ/ЗСЗ заборонено.

4. Використання покритих тальком медичних рукавичок в ЗОЗ/ЗСЗ заборонено.

ПОКАЗАННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ СТЕРИЛЬНИХ ТА ОГЛЯДОВИХ МЕДИЧНИХ РУКАВИЧОК

Показано використання *стерильних* медичних рукавичок	Використання *нестерильних (оглядових)* медичних рукавичок показано в таких клінічних ситуаціях: ризик контакту з кров'ю та іншими біологічними рідинами, секретами, екскретами і предметами, що видимо ними забруднені		Використання медичних рукавичок *не показано* (за винятком контактних заходів захисту) — відсутність контакту з кров'ю або іншими біологічними рідинами, а також з об'єктами зовнішнього середовища, які контаміновані ними	
	Прямий контакт з пацієнтом	Непрямий контакт з пацієнтом	Прямий контакт з пацієнтом	Непрямий контакт з пацієнтом
Будь-які хірургічні процедури. Пологи. Інвазивні рентгенологічні дослідження. Встановлення центрального венозного доступу (катетер/порт), а також встановлення внутрішньоартеріального доступу. Приготування препаратів для парентерального харчування та хіміотерапевтичних засобів	Контакт із кров'ю чи іншими біологічними рідинами. Контакт зі слизовими оболонками та з пошкодженою шкірою. Можлива наявність патогенних та умовно-патогенних мікроорганізмів. Епідемічні та надзвичайні ситуації. Встановлення або видалення периферійних внутрішньосудинних пристроїв, будь-які маніпуляції з центральним внутрішньосудинним пристроєм. Забір крові. Роз'єднання систем для внутрішньовенного вливання. Обстеження статевих органів та прямої кишки. Санація трахеобронхіального дерева у пацієнтів на ШВЛ з роз'єднаним дихальним контуром	Спорожнення ємностей із блювотними масами. Обробка або очищення інструментів. Поводження з медичними відходами. Очищення поверхонь, забруднених біологічними рідинами	Вимірювання артеріального тиску, температури і пульсу. Підшкірні і внутрішньом'язові ін'єкції. Миття і переодягання пацієнта. Транспортування пацієнта. Догляд за очима і вухами (за відсутності виділень біологічних рідин). Будь-які маніпуляції із системами для внутрішньосудинного введення за відсутності крові/лімфи в системі (окрім встановлення, заміни або видалення катетерів)	Використання телефона. Заповнення історій хвороби або листків призначень. Видача пероральних медикаментів. Роздача або збір підносів із їжею. Збір і заміна постільної білизни. Встановлення пристроїв для неінвазійної ШВЛ і назальних кисневих канюль. Переміщення меблів пацієнта

Покрокова інструкція одягання та знімання медичних рукавичок

Одягання медичних рукавичок (схема 1)	Правила використання медичних рукавичок
1) перед тим, як перейти до одягання медичних рукавичок, слід обрати правильний їх розмір, в яких вам буде зручно працювати. Необхідно зняти всі прикраси, годинники, якщо вони одягнені; 2) слід підготувати чисту робочу зону, шляхом очищення (за необхідності) і дезінфекції поверхні; 3) проведіть гігієнічну обробку рук; 4) перевірте упаковку на цілісність. Відкрийте першу (нестерильну) упаковку, зніміть її не торкаючись другої (стерильної); 5) покладіть медичні рукавички, запаковані в другу (стерильну) упаковку, на підготовлену поверхню, не доторкаючись до неї. Відкрийте упаковку, тримаючи її з нижнього боку; 6) використовуючи великий і вказівний пальці однієї руки, підніміть складений кінець манжети медичної рукавички; 7) надягніть медичну рукавичку на другу руку одним рухом, тримаючи складену манжету на рівні зап'ястя; 8) візьміть другу медичну рукавичку, просунувши пальці руки в медичній рукавичці під манжету; 9) одним рухом надіньте медичну рукавичку на другу руку, уникаючи контакту з будь-якими поверхнями, крім тих для роботи з якими одягаються медичні рукавички. В разі будь-якого контакту, внаслідок якого було порушено асептику, медичні рукавички слід замінити; 10) за необхідності після одягання слід поправити медичні рукавички на пальцях та між пальцями, щоб медичні рукавички сиділи зручно;	1) використання медичних рукавичок не створює абсолютного захисту і вимагає виконання практики гігієнічної обробки рук, яка застосовується одразу після зняття медичних рукавичок; 2) медичні рукавички неприпустимо використовувати повторно; 3) нестерильні медичні рукавички стерилізації не підлягають; 4) медичні рукавички необхідно змінювати одразу у випадку пошкодження; 5) не допускається миття або обробка рук у медичних рукавичках; 6) не допускається пересування в медичних рукавичках поза точкою догляду; 7) перед надяганням медичних рукавичок не можна використовувати будь-які засоби, окрім антисептика для рук

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Одягання медичних рукавичок	Правила використання медичних рукавичок
11) розправити манжету першої одягненої медичної рукавички пальцями другої руки таким чином, аби уникнути контакту з будь-якими поверхнями, окрім зовнішньої поверхні медичної рукавички. В разі будь-якого контакту, внаслідок якого було порушено асептику, медичні рукавички слід замінити; 12) руки в медичних рукавичках мають торкатися виключно стерильних об'єктів або ділянок тіла пацієнта, які попередньо продезінфіковані	
Особливості одягання стерильних рукавичок для проведення хірургічних утручань (схема 2)	**Знімання стерильних рукавичок (схема 3)**
1) перед одяганням медичних рукавичок проводиться хірургічна обробка рук; 2) одягання медичних рукавичок слідує після одягання стерильного хірургічного халата; 3) відкриття першої (нестерильної) упаковки проводиться помічником; 4) друга (стерильна) упаковка разом з медичними рукавичками перед одяганням має бути розміщена на стерильній поверхні, але не на тій, на якій буде безпосередньо проводитися хірургічне втручання; 5) медичні рукавички повинні мати довгі манжети, аби повністю покривати манжети халата	1) знімати першу медичну рукавичку слід пальцями іншої руки. Знімайте першу медичну рукавичку, вивертаючи її навиворіт, до другого суглоба пальців (не знімайте медичну рукавичку повністю); 2) зніміть повністю другу медичну рукавичку пальцями іншої руки, вивертаючи її зовнішній край. Медичні рукавички слід знімати так, аби шкіра рук контактувала виключно з внутрішньою поверхнею медичної рукавички; 3) викиньте медичні рукавички; 4) проведіть гігієнічну обробку рук. Одразу після використання медичні рукавички знімаються. Після використання медичні рукавички відносять до медичних відходів категорії В

Якщо показання для проведення гігієни рук передує контакту, який потребує використання рукавичок, необхідно провести гігієну рук (обробка антисептиком чи миття з милом) до одягання рукавичок

I. ЯК ОДЯГАТИ РУКАВИЧКИ:

1. Дістаньте рукавичку з упаковки (коробки)

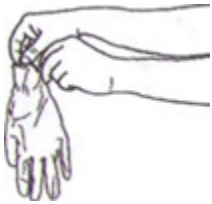

2. Торкайтеся лише тієї частини рукавички, яка буде знаходитися на зап'ястку (верхній край манжети)

3. Одягніть першу рукавичку

4. Візьміть другу рукавичку рукою без рукавички і торкайтесь лише до тієї частини, яка буде знаходитися на зап'ястку

5. Аби уникнути доторкування руки з одягненою рукавичкою до шкіри передпліччя, виверніть зовнішню поверхню рукавички так, щоб надіти її на зігнуті пальці руки в рукавиці. Це дозволить одягнути вам другу рукавичку

6. Після того, як рукавички одягнені, заборонено торкатися до будь-яких об'єктів зовнішнього середовища, контакт з якими є показанням до заміни рукавичок

II. ЯК ЗНІМАТИ РУКАВИЧКИ:

1. Захопіть пальцями одну рукавичку на рівні зап'ястка, аби зняти її не торкаючись до шкіри передпліччя, і стягуйте її з руки так, аби рукавичка вивернулася назовні

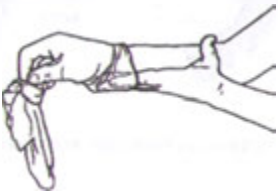

2. Тримайте зняту рукавичку в руці з одягненою рукавичкою. Підведіть пальці руки, з якої знята рукавичка, всередину — між другою рукавичкою та зап'ястям. Зніміть другу рукавичку, скочуючи її з руки, і вкладіть в першу рукавичку

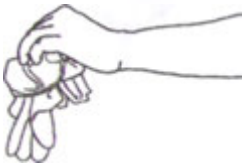

3. Утилізуйте зняті рукавички

4. Виконайте гігієну рук шляхом гігієнічної обробки або миття з милом

Схема 1. **Одягання та знімання нестерильних (оглядових) медичних рукавичок**